

спалучаў выканальніцкую дзейнасць з педагагічнай у Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.)

Састаўной часткай фарміравання школы ігры на трубе ў Беларусі з'яўляецца дзейнасць выкладчыкаў Беларускага ўніверсітэта культуры, у прыватнасці кафедры духавой музыкі. Сярод іх выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, загадчык кафедры В.Новікаў, выпускнікі Мінскага інстытута культуры дацэнт А.Караткевіч, старшы выкладчык І.Мангушаў, выкладчык А.Караткевіч.

У цяперашні час усе без выключэння пасады артыстаў аркестравых калектываў і педагогаў навучальных устаноў рэспублікі ўкамплектаваны выпускнікамі вышэйшых навучальных устаноў (Беларуская акадэмія музыкі, Беларускі ўніверсітэт культуры).

Мэтанакіраванае навучанне, выканальніцкі ўзровень трубачоў дазволілі актывізаваць творчую дзейнасць кампазітараў Беларусі, якія звярнуліся да стварэння сольных твораў для трубы. Сярод іх Саламона М.Аладава, Саната П.Падкавырава, Першы і Другі канцэрты У.Дамарацкага, Саната-паэма К.Цесакова, Канцэрт, інструментальныя п'есы Г.Гарэлавай, канцэрты А.Клеванца, Г.Ерамчэнкава і інш.

Зараз на далейшае развіццё выканання на трубе ў рэспубліцы негатыўным чынам ушляваюць наступныя фактары: 1) праблема забеспячэння навучальных устаноў, музычных калектываў неабходным інструментарыем, аксесуарамі; 2) адсутнасць у Беларусі неабходнай паліграфічнай базы для выдання нотнай літаратуры; 3) сніжэнне паступлення праз гандлёвую сетку і бібліятэчны калектар неабходнай нотнай літаратуры замежных краін; 4) недастатковасць правядзення такіх мерапрыемстваў, як традыцыйны майстар-класы замежных калег.

Стральчонок А.А.,
дацэнт

КЛАСІФІКАЦЫЯ НАРОДНА-ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫХ ТВОРАЎ ПА СПЕЦІІНСТРУМЕНТУ (баян)

Мадэль будучага кіраўніка аркестра народных інструментаў, розных ансамбляў, канцэртмайстра ў значнай ступені фарміруецца ў класе спецыяльнага інструмента. У працэсе навучання засвойваецца шырокі матэрыял, на базе якога замацоўваюцца музычна-выканальніцкая культура, самастойнасць музычнага мыслення, музычна-тэарэтычныя веды, выхоўваецца мастацкі густ, што спрыяе ўсебаковаму росту музыканта.

Асноўнымі формамі навучальна-выхаваўчай работы ў класе з'яўляюцца індывідуальныя заняткі, дзе студэнты вывучаюць спеціінструмент, заняткі ў канцэртмайстарскім класе, педагагічная практыка.

Для найбольш гарманічнага развіцця студэнта вучэбны рэпертуар па спеціінструменту павінен складацца з твораў Беларускай і замежнай класікі, п'ес сучасных кампазітараў, арыгінальных твораў для баяна, апрацавак народных песенных і танцавальных мелодый. За перыяд навучання ў класе спецыяльнага інструмента студэнтам неабходна:

- 1) авалодаць прафесійна-выканальніцкімі навыкамі ігры на баяне;
- 2) навучыцца выконваць розныя па характары, форме, стылю і тэхнічнай складанасці музычныя творы;
- 3) азнаёміцца з педагагічнай і мастацкай музычнай літаратурай;
- 4) атрымаць практычныя навыкі свабоднага чытання нот з ліста;
- 5) навучыцца выконваць партыю дадзенага інструмента ў аркестры ці інструментальным ансамблі;
- 6) набыць навыкі акампаменту;
- 7) назапасіць вошты канцэртных выступленняў;
- 8) навучыцца правільна глумачыць змест музычнага твора, яго структуру;
- 9) засвоіць прытчыны і метады самастойнай працы па мастацкіх і вучэбна-выхаваўчых матэрыялах, назапасіць веды па метадыцы навучання ігры на інструменце, па метадыцы індывідуальнай, выхаваўчай работы.

Для стымулявання творчай ініцыятывы студэнта індывідуальны план павінен уключаць п'есы для самастойнай работы, эскізнага вывучэння, чытання нот з ліста, імправізацыі.

На працягу двух семестраў вывучаецца інструктыўны матэрыял, накіраваны на развіццё тэхнічнага комплексу баяніста. Чым больш багаты і поўны тэхнічны багаж, тым больш дасканалы выканальніцкі ўзровень музыканта.

Універсітэт -- гэта важны цэнтр фарміравання педагагічнай культуры ў працэсе падрыхтоўкі музыканта-выкладчыка. Калі гаварыць аб спецыфіцы падрыхтоўкі выкладчыка ў нашым універсітэце, то сутнасць яе, на наш погляд, не толькі ў тым, каб падрыхтаваць выкладчыка вышэйшай кваліфікацыі, але і выканаўцу-інструменталіста.

Не многія выпускнікі вышэйшых і сярэдніх музычных навучальных устаноў могуць на высокім мастацкім узроўні прапаваць у якасці канцэртмайстра харавых, вакальных, харэаграфічных, тэатральных і іншых творчых калектываў. Гэтыя абставіны вышлючаюць канцэртмайстарскую падрыхтоўку арганізатара мастацкай творчасці ў ітэраг найбольш неабходных і важных праблем.

У сувязі з гэтым спецыфіка работы нашых выпускнікоў у многіх выпадках звязана з неабходнасцю выступаць у якасці акампалятара салістам, хору, танцавальнаму калектыву і г.д. Такая праца паграбуе спецыяльным навыкаў чытання нот з ліста, транспанавання, падбору мелодый на слых, яе гарманізацыі, імправізацыі. На развіццё гэтых якасцей на кафедры

народна-інструментальнай творчасці адведзена неабходная колькасць гадзін, дзе студэнты ў поўным аб'ёме атрымліваюць веды ў гэтым напрамку.

Курс навучання ў класе па спецыяльнаму разлічаны на дзесяць семестраў. На працягу кожнага семестра студэнт павінен выучыць не менш пяці розных па стылю і характару твораў. У якасці абавязковых у іх лік уваходзяць поліфанічныя п'есы, арыгінальныя сачыненні для баяна, апрацоўкі народных песень і танцаў. Неабходна наіраваць увагу на класіфікацыю семестравых вучэбных праграм, якія змогуць прыкладна сарыснтаваць студэнта ў плане развіцця выканальніцкіх здольнасцей на працягу ўсіх этапаў навучання. Напрыклад, на I і II курсах рэкамендуем наступныя творы.

I КУРС

1. Бах І.С. Прэлюдыя і fuga E-moll
2. Беларуская народная песня «Кума мая, кумачка». Апрацоўка У.Харьтонава.
3. Глебаў Я. Сувеніры.
4. Чайкоўскі П. Накшорн.
5. Уласаў У. Эспромт.

2 КУРС

1. Бах І.С. Прэлюдыя і fuga A-moll
2. Сурус С. Канцэртная п'еса.
3. Калібнікаў У. Элегія
4. Грыдзін В. Вясклы карагол
5. Галкін В. Варыянты на тэму беларускай народнай полькі «Янка».

Такія праграмы садзейнічаюць развіццю студэнтаў у музычных і тэхнічных адносінах. Агульныя палажэнні індывідуальных праграм могуць выкладчыкамі канкрэтызавацца, улагодзіцца, дапаўняцца. У гэтых праграмах абавязкова павінна знайсці адлюстраванне рознабаковы арганізацыйна-творчая і музычна-педагагічная падрыхтоўка будучых спецыялістаў.

Хадзінская Н.М.,
выкладчык

СТЫЛЯВЫЯ ТЭНДЭНЦЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ МУЗЫКЦЫ 1970--1980 ГГ.: ДА ПРАБЛЕМЫ НАЦЫЯНАЛЬНА- СТАДЫЯЛЬНАГА СТЫЛЮ

У складзенай іерархічнай структуры стылю нацыянальны стыль займае асобнае месца. Асноватворнае значэнне ў яго распрацоўцы маюць навуковыя працы Д.Піхачова, Н.Шахназаравай, М.Тараканава,

Г.Арджанікідзе, З.Ліссы, Г.Грыгор'евай, М.Яноў-Яноўскай і інш.

Популі нацыянальнай свосасабліваасці стылю павінны адбывацца як у іманентна музычных фактарах фальклорнай і прафесійнай традыцыі, так і ў галіне пазамузычнай, звязанай з адлюстраваннем у творчасці нацыянальнага псіхічнага складу, ідэйна-эстэтычнай традыцыі, а таксама з умовамі гістарычнага развіцця культуры.

Пятыцца нацыянальна-стадыяльнага стылю мае на ўвазе вывучэнне нацыянальнага стылю народа, які знаходзіцца на пэўным этапе гістарычнага і мастацка-культурнага развіцця. У дадзеным выпадку гаворка пойдзе аб стылі 1970--1980-х гадоў.

Перыяд 70--80-х гг. у беларускай музыцы характарызуецца з'яўленнем новых стылявых тэндэнцый, новых творчых арыенціраў. Гэта дакласічная эпоха, стылявы сінтэз кампанентаў, якія значна аддалены адзін ад аднаго (Чацвёртая сімфонія Глебава, Другая сімфонія Вагнера, камерныя сімфоніі і канцэрты Дарохіна, Зарышкага, Залетнева, сімфоніі Смольскага і інш.). Папярэдняе рэтрагендэнцый звязана з цікавасцю да музыкі мінулых эпох: Адраджэння, класіцызму, рамантызму (Другая сімфонія Вагнера, Трэцяя сімфонія Мдзіваві, Канцэрт для аргана і струннага аркестра Янчанкі, Канцэрта-гроса Альхімовіча, «Парафраз» Войціка). Рэтрагендэнцый працягваюцца ва ўзнаўленні старадаўніх жанраў, формаў, інструментальных складаў, больш рэдка -- у аднаўленні тыпаў мелодыі, гармоніі, прыёмаў тэматычнага развіцця музычнага мінулага.

У творчасці такіх кампазітараў, як Смольскі, Каргэс, Залетнеў, полістылістыка набыла рысы індывідуальнага стылю.

У перыяд 70--80-х гг. вялікае месца ў беларускай музыцы займае «фальклорны» кірунак. Метал комплекснага ўспрымання фальклору (В.Антаневіч) адбіўся ў сачыненні музыкі на народныя тэксты (вакальныя творы Шлег, Мдзіваві, Гарэлавай, Захлеўнага), звароце да малавядомых жанравых пластоў народнай музыкі (творы Гарэлавай, Шлег, Познава), «канцэнтрацый» фальклорнай інтанацыйна-ладавай характэрнасці, асаблівасцей выканання.

У апошнія гады значна ўзрасла цікавасць да гісторыі Беларусі, архаічных пластоў беларускай і ўвогуле славянскай культуры -- духоўнай музыкі, кантаў і псалмоў, знаменных спеваў. Маюць месца таксама і авангардныя тэндэнцыі (асабліва на мяжы 80-х і 90-х гадоў), якія знайшлі адлюстраванне ў творчасці некаторых маладых кампазітараў (Капышко, Бельшокоў, Кузняпоў, Літвіноўскі і інш.).

Такім чынам, мы можам гаварыць аб наяўнасці ў беларускай музычнай культуры тыпалагічных эпахальна-стадыяльных аднак стылю, што ўласцівы і іншым нацыянальным музычным культурам. У спектры нацыянальна-характэрнага ў беларускай музыцы 1970--1980-х гадоў вялікае месца займаюць фактары пазамузычнага парадку -- ідэйна-эмістычнага, гістарычнага, нацыянальна-псіхалагічнага і інш. Больш